

Cuprins

PARTEA I INTRODUCERE ÎN PEDAGOGIE.....	21
<i>Capitolul 1 PEDAGOGIA CA ȘTIINȚĂ A EDUCAȚIEI.....</i>	23
1.1 Evoluția reflecției științifice asupra educației.....	24
1.1.1 <i>Evoluția concepțiilor despre fenomenul educației.....</i>	24
1.1.2 <i>Evoluția pedagogiei ca metodă de cercetare a fenomenului educației</i>	30
1.2 Specificul perspectivei pedagogice asupra educației	32
1.3 Statutul epistemologic al pedagogiei.....	33
1.4 Raporturile pedagogiei cu alte științe	34
1.4.1 <i>Raporturile pedagogiei cu psihologia educației</i>	35
1.4.2 <i>Raporturile pedagogiei cu sociologia educației</i>	36
1.4.3 <i>Raporturile pedagogiei cu filozofia educației.....</i>	37
1.5 Domeniile pedagogiei	38
Teme de dezbatere	40
Referințe bibliografice	41
<i>Capitolul 2 PREGĂTIREA PEDAGOGICĂ ȘI COMPETENȚELE PROFESIEI DIDACTICE</i>	43
2.1 Semnificația competențelor pedagogice și a măiestriei pedagogice	43
2.2 Taxonomia competențelor necesare în profesia didactică	44
2.3 Calități personale cerute de profesia didactică.....	50
2.4 Obiectivele studierii pedagogiei din perspectiva competențelor didactice	52
Teme de reflecție.....	55
Referințe bibliografice	56
<i>Capitolul 3 ASPECTE AXIOLOGICE ALE PROFESIEI DIDACTICE.....</i>	59
3.1 Orientarea valorică pozitivă a educației.....	60
3.2 Evitarea „dresajului” și a îndoctrinării	61
3.3 Conlucrarea cu alte forme ale educației.....	62
3.4 Pregătirea elevilor în perspective autoeducației.....	64
3.5 Interpretarea umanistă a funcțiilor educației.....	65
Întrebări și probleme de reflecție	70
Referințe bibliografice	71

Capitolul 4 CERCETAREA PEDAGOGICĂ.....	73
4.1 Cercetarea științifică și etapele ei.....	73
4.2 Fermele cercetării pedagogice	75
4.3 Obiectivele generale ale cercetării pedagogice	75
4.4 Metodologia cercetării pedagogice	76
Întrebări și probleme de reflecție	86
Referințe bibliografice	87
ANEXE	89
PARTEA a II-a TEORIA EDUCAȚIEI	93
Capitolul 5 EDUCABILITATEA	95
5.1 Definirea conceptului.....	95
5.2 Factorii educabilității	96
5.2.1 Ereditatea	96
5.2.2 Mediul.....	100
5.2.3 Educația.....	101
5.3 Limitele educabilității	102
Întrebări și probleme de reflecție	104
Referințe bibliografice	105
Capitolul 6 FINALITĂȚILE EDUCAȚIEI	107
6.1 Caracterul finalist al educației.....	107
6.2 Niveluri și categorii de finalități ale educației	108
6.2.1 Modelul educației	109
6.2.2 Obiectivele generale ale învățământului	112
6.2.3 Obiectivele generale ale ciclurilor de învățământ	114
6.2.4 Obiectivele disciplinelor de învățământ	115
6.2.5 Obiectivele operaționale.....	116
6.3 Clasificarea obiectivelor pe domenii și clase taxonomice	119
6.3.1 Taxonomia domeniului cognitive.....	120
6.3.2 Taxonomia domeniului afectiv.....	122
6.3.3 Taxonomia domeniului psihomotor	124
6.3.4 Taxonomia domeniului perceptiv	125
6.4 Dimensiunile (laturile)educației.....	129
Întrebări și probleme de reflecție	130
Referințe bibliografice	131

Capitolul 7 EDUCAȚIA INTELECTUALĂ	135
7.1 Obiectivele educației intelectuale	135
7.2 Dezvoltarea capacităților de conceptualizare.....	137
7.2.1 <i>Specificul conceptualizării</i>	137
7.2.2 <i>Sarcini de învățare care stimulează dezvoltarea capacităților de conceptualizare</i>	137
7.3 Dezvoltarea capacităților de înțelegere	140
7.3.1 <i>Condițiile psihologice ale înțelegerii</i>	140
7.3.2 <i>Strategii pedagogice ale dezvoltării capacităților de înțelegere</i>	141
7.4 Dezvoltarea capacităților rezolutive.....	149
7.4.1 <i>Natura proceselor rezolutive</i>	149
7.4.2 <i>Strategiile pedagogice ale dezvoltării capacităților rezolutive</i>	150
7.4.3 <i>Strategiile antrenării progresive a elevilor</i>	153
7.4.4 <i>Strategia sporirii progresive a contribuției personale a elevilor la identificarea și rezolvarea problemelor</i>	154
7.4.5 <i>Strategia formării unor deprinderi de lucru utile în rezolvarea de probleme</i>	154
7.5 Stimularea creativității elevilor	155
7.5.1 <i>Natura creativității</i>	155
7.5.2 <i>Strategii pedagogice de stimulare a creativității elevilor</i>	156
Întrebări și probleme de reflecție	162
Referințe bibliografice	163
Capitolul 8 EDUCAȚIA MORALĂ.....	165
8.1 Conceptul de „educație morală”	165
8.2 Obiectivele educației morale: formarea conștiinței și a conduitei morale.....	167
8.2.1 <i>Formarea conștiinței morale</i>	167
8.2.2 <i>Formarea conduitei morale</i>	169
8.3 Conținutul educației morale	169
8.4 Principiile educației morale	170
8.5 Metode de educație morală	173
Întrebări și probleme de reflecție	174
Referințe bibliografice	174

Capitolul 9 EDUCAȚIA TEHNOLOGICĂ ȘI PROFESIONALĂ	177
9.1 Conceptul de educație tehnologică	177
9.2 Obiectivele educației tehnologice	178
9.3 Conținutul și metodele educației tehnologice	179
9.4 Educația profesională: semnificație și obiective	180
Întrebări și probleme de reflecție	181
Referințe bibliografice	181
Capitolul 10 EDUCAȚIA ESTETICĂ.....	183
10.1 Conceptul de educație estetică	183
10.2 Obiectivele educației estetice.....	184
10.2.1 Dezvoltarea sensibilității estetice	184
10.2.2 Dezvoltarea capacității de apreciere a frumosului și a celorlalte categorii estetice (sublim, eroic, comic, tragic)	184
10.2.3 Formarea culturii estetice și a atitudinii estetice de prețuire și promovare a frumosului.....	185
10.2.4 Dezvoltarea creativității artistice	185
10.3 Conținuturi și modalități de realizare a educației estetice.....	186
10.4 Metodologia educației estetice.....	186
10.5 Principiile educației estetice.....	187
Întrebări și probleme de reflecție	187
Referințe bibliografice	187
Capitolul 11 EDUCAȚIA FIZICĂ.....	189
11.1 Conceptul de educație fizică	189
11.2 Obiectivele educației fizice	190
11.2.1 Atingerea și menținerea unui nivel optim de sănătate.....	190
11.2.2 Dezvoltarea fizică generală și specifică și a capacităților psihomotrice.....	190
11.2.3 Formarea și dezvoltarea trăsăturilor psihocomportamentale și de personalitate	191
11.2.4 Corectarea unor deficiențe fizice.....	191
11.3 Conținuturi specifice educației fizice.....	191
11.4 Forme de organizare a activităților de educației fizică	193
11.5 Metode utilizate în cadrul activităților de educație fizică	194
11.6 Principii de educație fizică.....	194
Întrebări și probleme de reflecție	194
Referințe bibliografice	195

Capitolul 12 NOILE EDUCAȚII.....	197
12.1 Densitatea și problematica „noilor educații”	197
12.2 Educația economică și antreprenorială	198
12.3 Educația inter și multiculturală	201
Întrebări și probleme de reflecție	203
Referințe bibliografice	203
Capitolul 13 EDUCAȚIA ȘI DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII	205
13.1 Conceptul de personalitate	205
13.2 Structura personalității	206
13.2.1 Teorii ale personalității.....	206
13.2.2 Structurile psihice ale personalității	209
13.2.3 Categoriile de trăsături de personalitate	209
13.3 Dinamica personalității	211
13.3.1 Direcțiile dezvoltării personalității.....	211
13.3.2 Rolul activității sociale și al enculturației în dezvoltarea personalității	213
13.3.3 Ipostazele dezvoltării personalității.....	215
13.4 Educația caracterului.....	215
13.4.1 Rolul educației în dezvoltarea corectitudinii, simțului egalității și a capacității de raționare morală.....	216
13.4.2 Influența părinților asupra dezvoltării caracterului copilului.....	220
13.4.3 Influența profesorilor asupra dezvoltării concepției despre sine și a stimei de sine.....	223
Întrebări și probleme de reflecție	225
Referințe bibliografice	225
Capitolul 14 EDUCAȚIA PERMANENTĂ	227
14.1 Evoluția semnificației conceptului de „educație permanentă”	227
14.2 Factorii sociali-istorici ai educației permanente contemporane.....	229
14.3 Obiectivele educației permanente contemporane.....	230
14.4 Forme ale educației permanente	232
14.5 Sarcinile școlii în vederea educației permanente	232
14.6 Educația adulților în spiritul educației permanente.....	233
14.7 Caracteristicile educației permanente contemporane.....	235
14.8 Direcții de schimbare ale educației cerute de mișcarea educației permanente	236
Întrebări și probleme de reflecție	237
Referințe bibliografice	237

Capitolul 15 AGENȚII EDUCAȚIEI.....	239
15.1 Sistemul de învățământ	239
15.1.1 Caracteristicile sistemelor de învățământ	239
15.1.2 Organizarea sistemelor de învățământ.....	240
15.2 Comunitatea socială	244
15.2.1 Comunitățile care realizează învățarea.....	244
15.2.2 Căi de eficientizare a interacțiunii dintre școală și comunitate..	246
15.3 Profesorul diriginte	258
15.3.1 Rolul profesorului diriginte.....	258
15.3.2 Sistemul activității educative a dirigintelui.....	259
Întrebări și probleme de reflecție	264
Referințe bibliografice	265

PARTEA a III-a TEORIA ȘI METODOLOGIA INSTRUIRII..... 267

Capitolul 16 PROCESUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT	269
16.1 Definiție și elemente componente.....	269
16.2 Caracteristici generale.....	276
16.2.1 Procesul de învățământ ca proces de cunoaștere	276
16.2.2 Procesul de învățământ ca proces de comunicare	277
16.2.3 Caracterul bilateral al procesului de învățământ	279
16.2.4 Interacțiunea informativ-formativ în cadrul procesului de învățământ	280
16.2.5 Reglare-autoreglare în procesul de învățământ.....	283
Întrebări pentru autoevaluare	284
Probleme de reflecție și sarcini pentru munca independentă	284
Referințe bibliografice	284

Capitolul 17 PRINCIPIILE PROCESULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT.....	287
17.1 Semnificația principiilor procesului de învățământ	287
17.2 Funcțiile principiilor	288
17.3 Trăsături caracteristice ale principiilor	289
17.4 Sistemul principiilor procesului de învățământ.....	290
17.5 Aplicarea principiilor procesului de învățământ.....	293
17.5.1 Principiul însușirii active și conștiente a cunoștințelor	293
17.5.2 Principiul însușirii temeinice a cunoștințelor	297
17.5.3 Principiul corelației dintre intuitiv și logic.....	299
17.5.4 Principiul sistematizării și continuității în învățare.....	303
17.5.5 Principiul legării teoriei cu practica.....	307
17.5.6 Principiul accesibilității cunoștințelor propuse elevilor spre învățare.....	309
17.5.7 Principiul respectării particularităților de vârstă și individuale ale elevilor	311
Întrebări pentru autoevaluare	315
Teme de dezbateri	315
Referințe bibliografice	315

Capitolul 18 ORIENTĂRI CONTEMPORANE

ÎN TEORIA ȘI PRACTICA PREDĂRII

18.1 Predarea ca activitate decizională	319
18.2 Predarea ca act de comunicare pedagogică eficientă	321
18.3 Relațiile între predare-învățare-evaluare.....	322
18.4 Structura acțională a predării	324
18.4.1 Strategiile de predare.....	324
18.4.2 Tactici de predare	328
18.4.3 Stiluri de predare	337
18.5 Modalități de determinare a eficacității și eficienței predării.....	340
Teme de dezbateri	341
Referințe bibliografice	342

Capitolul 19 METODE ȘI MIJLOACE DE ÎNVĂȚĂMÂNT	345
19.1 Definiție, caracteristici	345
19.2 Funcțiile metodelor de instruire	346
19.3 Clasificarea metodelor de instruire	347
19.4 Prezentarea generală a principalelor metode de instruire	349
19.5 Sistemul mijloacelor de învățământ	380
Probleme de reflecție și aplicații	384
Referințe bibliografice	384
Capitolul 20 PROIECTAREA DIDACTICĂ	387
20.1 Proiectarea didactică – specific și utilitate	387
20.2 Etapele proiectării demersului didactic personalizat	389
20.2.1 Studierea programei școlare	390
20.2.2 Planificarea calendaristică	392
20.2.3 Proiectarea secvențială	396
Probleme de reflecție și aplicații	402
Referințe bibliografice	403
Capitolul 21 MANAGEMENTUL CLASEI DE ELEVI	405
21.1 Semnificații	405
21.2 Fazele managementului clasei	406
21.2.1 Planificarea activităților care se vor desfășura în sala de clasă	406
21.2.2 Implementarea proiectului de management al clasei	408
Teme de dezbatere	415
Referințe bibliografice	415

Capitolul 22 FORME DE ORGANIZARE

A PROCESULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT	417
22.1 Diversitatea formelor de organizare a instruirii	417
22.1.1 Definierea conceptului.....	417
22.1.2 Funcțiile organizării pedagogice	418
22.1.3 Sistematica formelor de organizare a procesului de învățământ.....	419
22.1.4 Paradigmele organizării procesului de învățământ.....	420
22.2 Învățământul pe clase și lecții	426
22.2.1 Specificul învățământului pe clase și lecții	426
22.2.2 Numărul optim de elevi ai unei clase școlare	428
22.2.3 Problema grupării optime a elevilor într-o clasă școlară	429
22.2.4 Așezarea elevilor în clasă	430
22.3 Lecția – formă organizatorică de bază în învățământ	431
22.3.1 Problema tipologiei lecțiilor	431
22.3.2 Secvențele unei lecții	433
22.4 Lecțiile în laboratorul școlar	436
22.4.1 Specificul instruirii în laboratorul școlar	436
22.4.2 Obiectivele instruirii în laborator.....	438
22.4.3 Comportamentul profesorului în laboratorul școlar	441
22.4.4 Stimularea atitudinii investigative a elevilor	442
22.5 Lecțiile în atelierul școlar.....	443
22.5.1 Specificul instruirii în atelierul școlar	443
22.5.2 Obiectivele instruirii în atelierul școlar	444
22.5.3 Conținutul și strategiile didactice ale instruirii în atelierul școlar	445
22.6 Alte forme de organizare: vizitele și excursiile, cercurile școlare, meditațiile, consultațiile.....	447
Întrebări pentru autoevaluare	451
Teme de dezbatere și aplicații	451
Referințe bibliografice	451

Capitolul 23 MODURI DE INSTRUIRE.....	455
23.1 Instruirea frontală.....	455
23.1.1 Specific, avantaje și dezavantaje.....	455
23.1.2 Eficiența și efectele educative ale instruirii frontale.....	456
23.1.3 Îmbinarea instruirii frontale cu alte moduri de instruire.....	457
23.2 Instruirea pe grupe.....	459
23.2.1 Scopurile activităților de instruire în grup.....	460
23.2.2 Conținutul sarcinilor de instruire în grup.....	461
23.2.3 Factorii eficienței instruirii în grup.....	462
23.2.4 Conducerea activităților de instruire în grup.....	466
23.2.5 Tehnici alternative de instruire în grup.....	468
23.3 Instruirea individuală.....	468
23.3.1 Delimitări conceptuale.....	468
23.3.2 Finalitățile educative specifice.....	469
23.3.3 Variante organizatorice și metode caracteristice.....	469
23.3.4 Eficiența educativă a individualizării instruirii.....	471
Teme de dezbateri și aplicații.....	472
Referințe bibliografice.....	472
Capitolul 24 INSTRUIREA ASIATATĂ DE CALCULATOR.....	475
24.1 Instruirea asistată de calculator – definiție și caracteristici.....	475
24.2 Principiile specifice instruirii asistate de calculator și instruirii programate.....	476
24.3 Tipuri de programe.....	477
24.4 Avantajele și dezavantajele instruirii asistate de calculator.....	479
Întrebări pentru autoevaluare.....	480
Probleme de reflecție și aplicații.....	481
Referințe bibliografice.....	481
PARTEA a IV-a TEORIA EVALUĂRII.....	483
Capitolul 25 EVALUAREA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT.....	485
25.1 Delimitări terminologice și implicații practice.....	485
25.2 Evaluarea de sistem și evaluarea de proces.....	488
25.3 Scopul și funcțiile evaluării.....	489
25.4 Evaluarea, parte integrantă a sistemului și a procesului de învățământ.....	490
25.5 Perfecționarea evaluării în alte țări.....	494
25.6 Reforma evaluării.....	509

Întrebări pentru autoevaluare	512
Teme de dezbatere	512
Referințe bibliografice	513
Capitolul 26 STRATEGII DE EVALUARE	515
26.1 Precizări terminologice	515
26.2 Momentele în care se realizează evaluarea	
la nivelul procesului de învățământ.....	516
26.2.1 Evaluarea inițială.....	516
26.2.2 Evaluarea pe parcurs	518
26.2.3 Evaluarea finală, cumulativă sau sumativă	519
26.3 Metode de evaluare: metoda orală, metoda scrisă,	
metoda practică, evaluarea asistată de calculator, alte metode.....	519
26.3.1 Metoda de evaluare orală	520
26.3.2 Metoda de evaluare scrisă	521
26.3.3 Metoda de evaluare practică	523
26.3.4 Evaluarea cu ajutorul calculatorului.....	524
26.3.5 Alte metode de evaluare	527
26.4 Forme de organizare a evaluării rezultatelor școlare:	
verificarea curentă, examenul	533
26.4.1 Verificarea curentă.....	533
26.4.2 Examenul.....	533
Întrebări pentru autoevaluare	539
Teme de dezbatere	539
Referințe bibliografice	540
Capitolul 27 CERINȚELE PSIHOPEDAGOGICE ALE EVALUĂRII.....	543
27.1 Motivarea elevilor.....	543
27.2 Echivalența probelor	544
27.3 Precizarea performanțelor școlare așteptate	544
27.4 Combinarea metodelor și tehnicilor de evaluare	545
27.5 Ritmicitatea verificărilor.....	545
27.6 Dezvoltarea capacităților autoevaluative ale elevilor	545
27.7 Diminuarea erorilor în aprecierea performanțelor școlare.....	546
Teme de dezbatere	548
Cum veți proceda? Cum veți răspunde?	549
Referințe bibliografice	549

Partea a V-a TEORIA CURRICULUM-ULUI..... 551

Capitolul 28 ABORDAREA PROCESULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT

DIN PERSPECTIVĂ CURRICULARĂ..... 553

28.1 Conceptul de curriculum.....	553
28.2 Specificul și utilitatea abordării procesului de învățământ din perspectivă curriculară	556
28.3 Componentele unui curriculum.....	557
28.4 Segmentele unui curriculum: curriculum nucleu, curriculum la decizia școlii.....	558
28.5 Documentele curriculare: cadrul de referință, planul-cadru de învățământ, programele școlare, manualele școlare, ghidurile metodologice	559
28.6 Planuri de analiză a unui curriculum.....	564
28.7 Tipuri de curriculum: curriculum centrat pe disciplinele de studiu, curriculum centrat pe elevi; curriculum centrat pe mediul social al elevilor.....	566
Întrebări pentru autoevaluare	570
Teme de dezbatere	570
Referințe bibliografice	570

Capitolul 29 PROCESUL SCHIMBĂRII UNUI CURRICULUM 573

29.1 Fazele schimbării curriculare	573
29.1.1 Faza inițierii schimbării (<i>proiectarea, diseminarea, planificarea</i>)	573
29.1.2 Implementarea schimbărilor curriculare	576
29.1.3 Faza de evaluare a schimbării curriculare	583
29.2 Reforma curriculară. Principalele direcții ale reformei curriculare în România	587
Întrebări pentru autoevaluare	590
Teme de dezbatere	590
Referințe bibliografice	590

Capitolul 30 ELABORAREA ȘI APLICAREA UNUI CURRICULUM LA NIVELUL ȘCOLII.....	593
30.1 Premisele	593
30.2 Tipuri de curriculum realizat în școală	594
30.3 Condițiile	595
30.4 Avantajele unui curriculum realizat în școală.....	595
30.5 Dificultățile elaborării unui curriculum în școală	595
30.6 „Team-teaching” – modalități de realizare a unui curriculum în școală	596
30.7 Curriculum personalizat.....	600
30.8 Curriculum personalizat prin organizarea modulară a conținuturilor	601
Întrebări pentru autoevaluare	603
Referințe bibliografice	603